

Mijn reisverhaal naar Burundi, zomer 2008, zondag 29 juni tot maandag 7 juli

“Als vrijwillige mutualist op leerschool naar Burundi”

Wat vooraf ging:

- Januari 2008, nieuwe functie bij CM Midden Vlaanderen, waaronder bij het mutualiteitswerk ook een deel Internationale samenwerking genoteerd staat, meer bepaald projecten in Burundi en Polen.
- April 2008, uitnodiging van de heer directeur Marc Van Huffel en de heer Kris Michiels, om de missie naar Burundi, in de tweede week te vervoegen.
- Mei 2008, vaccinaties in de Travel Clinic, UZ gent. Een voorbereidende samenkomst te Oudenaarde samen met alle toekomstige reisgezellen bij Marc Van Huffel en echtgenote Jeannette De Jaegher, de bezielers van de vzw Projecten Burundi.
- Eigen voorstudie op de website www.projectenburundi.be, een luisterend oor bij mijn ervaren collega's, Kris en Jean-Paul, goochelen naar het land Burundi en snuisteren naar lectuur over dit land in de openbare bibliotheek.

Ondanks al deze voorbereidingen kreeg ik een cultuurschok van jewelste. Tot op de dag van vandaag zie ik nog steeds die vele kinderogen, met vragende en hoopvolle blik op mijn netvlies gebrand. Burundi is een land met een ontzaglijk aantal jonge kinderen die zonder twijfel moeten geholpen worden om hun weg naar een betere toekomst te vinden. Ik kan deze levenservaring in één zin samenvatten. Mijn leven voor en na Burundi. Ik bekijk en beoordeel vele zaken nooit meer zoals voorheen. De essentie en de hoop, dat telt.

De reis:

◦ **Dag 1, zondag 29 juni:** We zijn al heel vroeg op de luchthaven te Zaventem. Mijn reisgezellen zijn er ook al. Eddy Temmerman (de enige die al vele malen naar Burundi gereisd heeft), Chris De Schepper (directeur van de steunende schoolgemeenschap Balgerhoeke uit het Meetjesland) en de heer Jean-Paul Corrin (CM directeur van intramurale en ambulante ziektekosten). Ik ken de drie heren niet persoonlijk, maar ik heb er het volle vertrouwen in dat we elkaar beter gaan leren kennen tijdens ons verblijf in Afrika. Het inchecken, de douane, het inschepen, alles verloopt heel vlot. Ik zit aan het raampje met Chris als metgezel. We zijn allebei heel rustig, lezen een boek, luisteren naar muziek, ik kijk nu en dan eens naar buiten. De Alpen, met besneeuwde top krijgt mijn aandacht. Februari 2008 was ik met vrienden in Zuid-Afrika, maar ik ben er overtuigd dat ik het echte Afrika nog absoluut niet ken. De hoofdfilm wordt vertoond op de schermpjes, tijd om wat in te slapen. Een goede 9000 km verder, rechtstreekse vlucht Brussel - Bujumbura, landt het vliegtuig van SN Brussels Airlines veilig op Afrikaanse bodem. Het is avond en toch nog heel warm. We worden opgewacht door Marc en Jeanette, samen met de twee Burundese gastheren, Pierre Claver Muzehe (onze animateur mutualiste) en Vedaste (onze persoonlijke chauffeur voor de komende dagen). Zij hebben daarjuist afscheid genomen van de eerste reisgroep en nu verwelkomen ze een nieuwe lichterling, waaronder 3 groentjes, met open armen. We nemen plaats in het witte busje (met airco) en gaan gauw iets eten in het Novotel in de stad. We zitten achteraan op het terras. Gelukkig heb ik een lange broek aan, want de muggen komen gretig naar het licht aan onze tafel. Hopelijk werkt ook de muggenstick waar we ons met ingesmeerd hebben.

Na het avondeten rijden we naar de paters Xaverianen, waar we twee nachten zullen verblijven. De poort gaat open voor ons. De nacht is zwart met een mooie sterrenhemel boven ons. De kamers zijn sober, maar mooi. Ik kruip snel onder het muskietennet en val in een diepe, maar korte slaap.

° **Dag 2, maandag 30 juni:** 6u30 ben ik klaar wakker, ik schuif het gordijntje weg en zie een groene binnentuin, met grote bomen. Ik bemerk zowaar een aapje dat stoeit op de takken. Na het ontbijt verlaten we het veilige oord van de Italiaanse paters en rijden met Védaste als ervaren chauffeur in de maandagdrukte van de hoofdstad. Allerlei vreemde geuren prikkelen mijn zintuig. Bujumbura is een grote stad, overal wordt er gebouwd en aan het wegdek gewerkt. Maar er zijn nog veel restanten van de burgeroorlog (1993-2005) die 12 jaren in dit land gewoed heeft. We gaan eerst ons vliegtuigtickets herbevestigen voor de terugvlucht met SN Brussels Airlines. Daarna bezoeken we het staatshospitaal "Prince Régent Charles". Rond het hospitaal is er een veel bedrijvigheid. Families, kinderen wonen er rond om hun geliefde zieke te voorzien van allerlei noden. In Burundi is het zo, dat de klinieken niet voorzien in de bevoorrading van de maaltijden. Gelukkig is er de witte pater Max, die ervoor zorgt dat alle zieken minstens één warme maaltijd per dag krijgen. Samen met vrijwilligers staat hij dagelijks in een keuken in het hospitaal. Daar slaagt hij ook in dankzij de financiële steun van vzw 'projecten Burundi' en CM Midden-Vlaanderen. Terwijl we de verschillende gangen en ziekenzalen doorlopen, hangen er twee jonge meisjes aan mijn handen en begeleiden mij gedurende het ganse bezoek. Plots ontstaat er een kleine ruzie met een ander meisje; Ik vraag aan pater Max wat ze vertelde? Mijn handlangertje zei aan het andere meisje om een andere witte (blanke) te zoeken. Wat me wel opviel dat het verplegend personeel zo goed mogelijk probeert de hygiëne te bewaken, ondanks de zeer primitieve middelen.

Na dit ingrijpend bezoek, rijden we even tot aan de Belgische ambassade. Marc en Pierre gaan binnen om een latere afspraak te maken. Wij blijven in het busje zitten, nog steeds overdonderd door de trieste beelden uit het hospitaal.

Maar het hoogtepunt van de dag in Bujumbura moet nog komen. Een bezoek aan Akamuri, betekent klein lichtje in de duisternis. Hier worden mentaal en fysisch gehandicapte kinderen opgevangen door zuster Meena en haar medezusters. Zij is één en al energie, ze heeft een enorme kracht en is zo klein en broos. Als er heiligen op deze wereld aanwezig zijn, dan is zij daar één van. Ze toont ons al activiteiten en klasjes. Het zaaltje waar kiné wordt gegeven, trekt direct mijn aandacht, omwille van mijn opleiding. Ik zoek mijn collega op en sta versteld van zo veel professionaliteit. Moeders met heel kleine kinderen worden de technieken van Bobath aangeleerd door deze jonge man. In de ruimte zijn wat spiegels en matrassen. Meer heeft hij niet nodig. Hij is licentiaat kinesitherapie en verdient 200 euro per maand, wat heel veel is voor Burundi. Een normaal arbeider heeft slechts 35 euro/maand.

Zuster Meena toont ons ook de computer die ze uit België gekregen hebben, waar een bijziend jongentje met een heel groot lettertype eenvoudige woordjes kan leren. Er is ook de boerderij en de plaats waar zeep gemaakt wordt. Gewoon fantastisch wat die zusters daar verwezenlijken.

Voor het middagmaal rijden we de stad uit, de hoogte in, richting universiteitsgebouwen. We verlaten de wegeltjes met grauwe, lemen huizen en krotjes en komen in wijken met grote villa's, ommuurd met grote poorten en alarmsystemen. We komen aan in het Belvédère, een luxe restaurant, met adembenemend uitzicht op het Tanganikameer en de stad Bujumbura. Het contrast kan niet groter zijn, ik voel mij er niet goed bij. Marc is er in geslaagd om ons heel diep te doen nadenken.

Na het middagmaal rijden we langs het meer de stad uit, we houden halt in een barrestaurant aan het water. De duisternis valt snel, het meer is tamelijk woelig en het water staat volgens

de kenners hoger dan anders. Normaal gezien verschijnen er regelmatig nijlpaarden, nu zijn ze niet te zien. In deze gezellige bar zien we nogal wat blanken aan tafeltjes converseren. Nog even tijd maken voor het avondmaal in de stad. Ik heb geen honger, ik neem een toast champignon. Ik denk dat de beelden en toestanden die ik vandaag te verwerken heb gekregen mijn eetlust tot een minimum heeft herleid. Vanavond slapen we een laatste maal bij de paters Xaverianen, de ijzeren poort gaat voor ons open.

◦ **Dag 3, dinsdag 1 juli:** 6u30 ben ik terug klaar wakker, onder het muskietennet lees ik nog wat in mijn boek. Een rustig ontbijt, we laden onze bagage in de jeep en nemen plaats in het busje om nog een tweede dag als toerist langs het Tanganicameer af te dalen. De streek waar we nu doorrijden is tamelijk bevolkt, vooral omdat ze vruchtbaar is en langs het zoete uitgestrekte water ligt. Hier en daar komen we toch een horde soldaten tegen, die op weg zijn naar ik weet niet waartoe. Hun aanwezigheid is toch lichtjes voelbaar. We stoppen op een plaats waar een grote steen ons duidelijk maakt over het bestaan van Stanley en doctor Livingstone. Stanley is 3 maanden op zoek geweest naar de verloren gewaande doctor Livingstone en volgens de overleving heeft Stanley daar doctor L. terug gevonden op 25/11/1871 met de beroemde woorden “ I presume You are doctor Livingstone ? “ Terwijl we het uitzicht van oorspronkelijke Nijl bewonderen van op deze plaats, komen er vanuit de struikwas een hele boel kinderen, alle blootsvoets en heel schaars gekleed. Direct terug in de realiteit, de geschiedenis is nu veraf. Koekjes en knuffels worden uitgedeeld. De kinderoogjes lachen ons toe.

We rijden verder naar het meer en stoppen bij een heel groot gebouw, dat ooit een mooie villa was van een rijke buitenlander. Nu is het van de staat. Het is echt heel mooi gelegen onder de koelte van exotische bomen, een prachtig privéstrand met steiger voor bootjes. Misschien de eerste tekenen van een eerste hotel, voor later eventueel toerisme als het land meer middelen en stabiliteit krijgt. De tocht gaat nog verder langs het water en we stoppen bij één van de weinige restaurants vlak aan het meer. De vis die we op ons bord krijgen kan niet zuiverder en verser klaargemaakt zijn. Juist gevangen en met lekkere kruiden gegrild.

We verlaten de zanderige weg en komen nu op een geasfalteerde baan, binnenland in, terug opwaarts en eindelijk richting Gitega. Dit is de tweede grootste stad van Burundi en de bakermat van de mutualistische kernen op de heuvels. Het is al bijna donker als we het aartsbisdom bereiken.

We rijden de prachtige poort binnen. Monseigneur Canisius en abbé Ignace verwelkomen ons, samen met de vicaris en andere geestelijken. Marc en Jeanette hebben hier hun eigen stekje, waar ze persoonlijke spullen kunnen laten terwijl ze in België zijn, de rest van het gezelschap krijgt een propere kamer iets verder langs de binnenkoer. We worden verwacht in de eetzaal bij de Monseigneur en zijn gevolg. De eettafel is in U-vorm opgesteld. Iedereen heeft er een vaste plaats volgens rangorde. Jeanette en ikzelf, de enige twee dames in het gezelschap, buiten de vele nonnetjes die daar rondlopen, mogen aan de binnenkant plaatsnemen van de U, rechtover de monseigneur. Een hele eer. Er is voldoende eten voor iedereen, wij mogen als gasten eerst nemen. Toch uit respect voor de anderen proeven wij alles met mate. Er is wat vlees, veel groenten, rijst en aardappelen. Daarna is er zelf wat fruit. We ronden de avond af in het appartementje van Marc en Jeanette, wat we elke verdere avond traditioneel zullen doen. De dag wordt overlopen en het volgende op het programma wordt besproken.

◦ **Dag 4, 5, 6, 7 van woensdag 2 tot en met zaterdag 5 juli:** De volgende 4 dagen bezoeken we de heuvels rond Gitega, daar waar de verschillende mutualistische kernen liggen onder de hoede van de “ animateur mutualiste “, Pierre Clavère. We vertrekken steeds heel vroeg naar de verschillende uithoeken, soms een geasfalteerde weg, maar meestal een hobbelige zanderige weg, die ons gedurende vele uren door elkaar laat schudden. Onze

chauffeur Védaste is heel betrouwbaar, hij voert ons zonder gevaar in de stevige jeep over smalle wegen en nog smallere brugjes. Tijdens onze tochten zien we steeds het vertrouwde beeld van rijen mensen die langs weerszijden van de baan lopen, met veel bagage op hun hoofd of gestapeld op een fiets. Wanneer we zwaaien, wuiven de meeste met een grote glimlach terug. Overal zien we ook kinderen die mee helpen dragen of op weg zijn naar school. s'Middags nemen we onze picknick, die we elke morgen in de kamer van Marc en Jeanette klaarmaakten.

We bezoeken ook een nieuwe kern: Rabi-ro. We worden opgewacht door veel volk, volledig opgesmukt in hun mooiste kledij, bestaande uit een prachtig kleurenpallet. In alle bezoekende kernen wordt de Algemene vergadering gehouden. De voorzitters lezen het jaarverslag voor, de plaatselijke agent mutualist verduidelijkt het locale gebeuren. Marc houdt overal een zeer verduidelijkende toespraak, bijna simultaan vertaald door zuster Charlotte. Er is geregeld instemmend gemompel als Charlotte de vertaling doet. Ook Pierre neemt telkens het woord, en dit is zeer overtuigend. Hij kan enorm hun aandacht focussen en soms laat hij hen lachen met rake opmerkingen. Ook wij moeten ons telkens bij elke samenkomst voorstellen, waarom we hier zijn en hoe we ons aanwezig zijn ervaren.

Er zijn nu 11 sections mutualistes in de heuvels rond Gitega. We hebben er een 6-tal effectief bezocht: Rabi-ro, Nyabikere, Mugeru, Murayi, Mbogora en Bugenyuzi. De ontvangst is overal hartelijk.

Er zijn wel nog wat opmerkelijke bezoeken en gebeurtenissen die ik gedurende die vier dagen heb mogen doen en die ik nooit zal vergeten.

***De ontvangst op de school van Makebuko,
het weeshuis van VNR (Vie Nouvelle pour la Réconciliation),
de bouw van het mutualistisch huis te Gitega,
het hongerige jongentje en
de vier studenten,
het prachtige landschap,
het ouderlijk huis van Védaste,
Kzakimana en
het koninklijk dorp Gishora.***

- Bij het binnenkomen op de koer van de school van Makebuko., verwelkomen ons honderden kinderen met mooi gezang. We mogen plaatsnemen. Onze metgezel directeur Chris De Schepper wordt door het bestuur extra bedankt voor de samenwerking met zijn Vlaamse school. Voor ons demonstreren verschillende jongens hun tamboerkunsten en sprongen. Gewoon prachtig! Daarna krijgen we een rondleiding in de klaslokalen, waar ook de franse schoolboeken in de rekken staan. Die zijn, gekregen vanuit onze regio's.

- We verlaten de school en gaan een bezoekje brengen aan het weeshuis er dichtbij. Daar is een gezonde drieling met hun mama aanwezig. Drie flinke jongetjes van drie maanden oud. De moeder en baby's werden door de vader uit hun huisje gezet, omdat hij geen middelen had om nog drie extra mondjes te voeden. Ik voel met de mama mee, want op het thuisfront wachten op mij drie achttienjarigen. Die problemen hebben zij nooit gehad. Je moet maar geluk hebben waar je wordt geboren.

- In het centrum van Gitega, aan de rand ervan, heeft CM een oud gebouw gekocht, met een ommuurde binnentuin. Het is de bedoeling om een vaste plaats te hebben, een soort verbondsgebouw, waar Pierre en medewerkers hun mutualiteitwerk kunnen doen.. Het was op een vrijdagnamiddag., Men stopt dan iets vroeger met het werk. De werklieden, waaronder opvallend veel vrouwen (prima metselaars), werden door Marc getrakteerd op een primus-heineken-fanta moment.

- We praten nog wat na met de “conducteur de travaux”, in de tuin van de buur, die een bar runt. Heel stilletjes heeft zich een kleine jongen dicht bij ons neergezet. Hij is zeer rustig, maar je ziet aan zijn oogjes, dat hij honger heeft. Pierre moet van Marc en Jeannette vragen of hij wat te eten wil. Hij bevestigt met een discreet jaknikken. Op de berm naast ons eet hij heel langzaam zijn gefrituurde zoet bananen op met wat mayonaise en drinkt een frisse fanta. Ondertussen weten we al zijn levensverhaal: mama bedlegerig, papa verdwenen, een oudere stelende broer en een baby'tje. Hij krijgt Burundese franken van Marc toegestopt, met de belofte het direct aan zijn mama te geven. We hebben er alle vertrouwen in.

- Op diezelfde plaats komen er vier jonge mannen naar ons tafel. Ze hadden het tafereel met het schooiertje op afstand gevolgd. Ze vroegen of dit Jeannette en Marc waren? Uiteraard werd dit bevestigd door ons gezelschap. De jonge mannen vertelden dat ze uit het weeshuis van Mugera afkomstig waren en dat zijn nu alle verder studeerden aan het hoger onderwijs en univ. Het gaat goed met hen, maar ze herinneren zich nog levendig de vele bezoeken van Jeanette, Marc en hun gezelschap aan het weeshuis, de koekjes, chocolades, cadeautjes, centen. Deze dingen kleurden hun bestaan en maakten de hoop bij hen los dat ze niet alleen waren. Ze vroegen met aandrang deze bezoeken te blijven doen voor de kleintjes die daar nu aanwezig zijn. Want het is echt zeer waardevol en echt nodig om deze bezoeken vol te houden. Bij deze getuigenis liepen er stille tranen bij ons gezelschap.

- Het prachtige landschap zal mij altijd blijven. Wondermooie heuvels, groene valleien met rijstvelden, bananenplanten, kronkelende rivier en de rode aarde. Zanderige wegen met rijen mensen die zich te voet verplaatsen naar oneindig.

- Met onze jeep rijden we over een gevaarlijk brugje. Plots kunnen we niet meer verder. We moeten nu te voet heel steil een wegeltje op en tussen wat struiken staat een lemen gebouw. Het ouderlijk huis van onze trouwe medewerker en schitterende chauffeur. Zijn vader en zus verwelkomen ons met een open glimlach. Er wordt er wat bier en koekjes gedeeld. Dit is zwart Afrika, met gebaren en knuffels verstaan we elkaar.

- Kezakimana is een doorganghuis voor verlaten kinderen. Kindjes in witblauwe uniformpjes verwelkomen ons hartelijk. De steun van vzw projecten Burundi is hier broodnodig. De kinderen hier zijn echt verzorgd en er wordt hun degelijk onderwijs aangeboden. Men voelt hier de adem van onvoorwaardelijke liefde van de begeleiders voor deze kinderen.

- Het koninklijke dorp Gishora was een veilige verblijfplaats voor de koning van Burundi in de tweede helft van de 19^e eeuw. Er staan twee grote hutten en wat kleinere. Hier worden de oude tamboers bewaard. De geschiedenis wordt ons verteld door een oude, maar zeer vitale tambourinair. Hij begeleidt ons naar zitbanken onder een afdak; Er is er een grote open ruimte waar hij met zijn groep voor ons een instrumentaal spektakel en ritueel demonstreert. Tijdens het optreden van deze trommelaars komen er meer en meer mensen ons vervoegen om mee te genieten. Deze groep ‘Tambourinaires’ zijn zelfs al naar Europa geweest om op te treden. Ze stralen traditie uit.

° **Dag 8, zondag 6 juli:** Het is onze laatste dag in Gitega. We hebben gisteren al afscheid genomen van de vrienden uit het bisdom. Samen met abbé Ignace rijden we naar de gevangenis van Gitega, waar hij de mis zal voorgaan. We worden ontvangen door de gevangenisdirecteur en de onderdirectrice. Eens binnen achter de muren, is er een andere wereld. Hier zitten zware criminelen en kruimeldiefjes in één zelfde plaats. Hier geldt de wet van de gevangenis, de regels van de sterkste. In deze gevangenis zitten er 1200 gevangenen voor slechts 400 plaatsen. In de slaapruintes betaalt men om te mogen liggen, andere moeten rechtstaan gedurende de nacht. Er is wel een aparte plaats waar er vrouwen vast zitten met hun kleine kinderen, zelfs nog baby'tjes. De directeur vertelt ons dat dit schrijnend is, want er is geen aangepaste voeding voor die kleintjes. Per volwassene vrouw krijgen ze een zak rijst en wat andere zaken, maar niet specifiek naar baby's gericht. De mama's moeten de rijst

koken en rijstwater aan de kleintjes geven. Op het binnenplein mogen de gevangenen marchanderen onder elkaar. Sigaretten, wat groenten, potten, alles wordt geruild. We gaan de ruimte waar de mis gehouden wordt binnen. Ze wordt voorgegaan door drie priesters, waaronder abbé Ignace. Er wordt gezongen en voorgelezen. Voor de gevangenen is dit het hoogtepunt van de week. Ze zijn mooi uitgedost, het kerkje zit eivol, buiten staan nog veel mensen die geen plaats meer hadden. Het is er zeer warm, drukkend warm. De mis duurt lang, maar de liederen zijn prachtig. Bij het buiten komen, wacht ons nog een verassing. Tussen de massa staan de tambourinaires (gevangenen) klaar om ons een demonstratie te geven. Ze zijn heel sterk in hun optreden. Ze mogen soms buiten de gevangenis optreden. Dit privilege maakt dat ze beter en beter willen worden. Na hun demonstratie spoeden we ons naar buiten, want we moeten nog een lange weg afleggen naar Bujumbura. In de wagen is iedereen heel stil, de beelden van in de gevangenis worden door ieder apart verwerkt. Ik voel mij zo opgelucht om terug in de wagen te mogen zitten. Op de weg van Gitega naar de hoofdstad komen we vele mensen tegen. Het is een tamelijk goed geasfalteerde weg en er is veel bedrijvigheid. Onderweg stoppen we even om in een kraampje lekkere zoete bananen te kopen. Dit zal mij misschien wat opbeuren, want mijn maag en darmen zijn niet wat ze moeten zijn. Ik voel mij ziek. Emoties? Vermoeidheid? Of toch wat reizigersziekte? We komen aan in Bujumbura. Alvorens naar de luchthaven te gaan, nemen we nog een laatste maaltijd in het mondaine hotel 'Chez Laurent. Terwijl ik naar de spelende kinderen in het zwembad kijk en hun begoedde ouders bezig zie, noteer ik dat dit ook Burundi is. Maar de weg naar gelijkheid en solidariteit is nog veraf. Ik beseft nu nog meer dan ooit, dat de initiatieven van vzw projecten Burundi in samenwerking met CM Midden Vlaanderen, echt noodzakelijk zijn. De woorden van de vier jonge kerels, afkomstig uit het weeshuis, indachtig: " Marc en Jeannette blijf onze kleine weeskinderen bezoeken en steunen, want ook wij hebben vroeger hoop en kracht daaruit gehaald, wetende dat we er niet alleen voor staan...."

Cyntia